

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Parallela Geographiae Veteris Et Novae

Briet, Philippe

Parisiis, 1649

Liber Qvintvs. De Regno Poloniæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13167

ARIMASPI { Solino Monocula gens: & verò Herodoto lib. 4.
 Scythicâ linguâ *Arima* vnum: $\omega\theta$ oculum sonant. Ammianus lib. 22. vocat iustissimos, & placabilitate cognitos. Quomodo, & an pugnent cum Griphis, legantur Ornithologi, inter cæteros Aldroandus.

HYPERBOREI { Post Riphæos montes gens felix, inquit Plinius; & nos de iis pluribus in Asia, ad cuius oram Borealem extendi tum ostendemus.

LIBER QUINTVS.

De Regno Polonia.

CAPVT PRIMVM.

Historica Enarratio.

§. 1. Nomen.

POLONOS alij dictos volunt ab vrbecula *Poloneza* ad Vistulam: alij Polonos quasi *Polachos*, hoc est *posteros Lechi*, qui primus Polonis imperauit: Et verò Russi eos *Lascos* vocant, Vngari *Lengel*, quæ voces à *Leche* quidam non putant abludere. Nonnulli tamen, iique doctiores hanc vocem deriuant à nomine *Polska*, quæ & *planitiem*, & *venationem* sonat, quia hæc Regio plana, & incolæ optimi venatores.

§. 2. Quantitas.

Longitudo Regni Polonici desumitur ab oppido *Schauibusin* in limite Silesiæ ad *Smolenskum* in Russiâ, quæ extensio ad maiorem circulum reuocata, dat 11 gradus cum minutis 30. ac proinde milliaria 690. leucas nostras 345. Germanicas 172 $\frac{1}{2}$, Russica *Vorest*, seu *Virst* 910.

Latitudo excurrit ab ostiis Tyræ fluuij vulgò *Dniester*, ad urbem *Memel*, versus *Liunioniam*, quæ amplitudo applicita maiori circulo, dat gradus 10 cum 40. minutis, igitur milliaria 640. leucas nostras 320. Germanicas 160. Russica *Versif* 869. circiter.

§. 3. *Qualitas.*

REGIO hæc paulò frigidior, non tam quia in Boream declinat, siquidem *Abbauilla* est eiusdè cum *Cracouiâ* latitudinis, sed quia deurgit in Septentrionem, quod eius flumina omnia in *Codanum* euoluta innuunt. Quare superatis iugis *Carpathiis* Hungaria illicò lætior. Tota etiam syluestris, sed iam deiectis arboribus passim in campos feraces extenditur; fert & omnis generis fructuosas arbores, si oleam, & quæ neque nascuntur in *Belgicâ* excipias. Sal fossile ad *Cracouiam* celebratur in primis, & cõctile in *Russiâ* ab igne, in *Podolia* etiam à Sole. Colligitur potissimum *Succinum* in *Prussiâ*. Quantum frumenti *Polonia* daret experta *Italia*, nos etiam præcipitante superiori sæculo vidimus. Pelles indidem preciosissimæ afferuntur, quibus & proceres suas vestes adornant. Quæ pascua in *Lithuanîâ*? quanta hîc copia piscium & venationis? Ex *Samogitiâ* quantum mellis, & ceræ veniat, *Bataui* satis mirari non possunt, quæ ex cauatis arboribus eruuntur.

§. 4. *Origo Polonorum.*

SARMATÆ olim dicti postea *Slau*, & *Slauini*, ex suis sedibus bis exierunt, & primò in antiquas *Vandalorum* sedes irruerunt, vnde & *Vandali* dicti sunt, vt & *Venedi*, & *Vinidi*, immò & aliis nominibus, *Obotrite*, *Resi*, *Rani*, &c. permixti hi porrò *Slau* cum *Teutonibus* sub nomine *Vandalorum* in *Pannonias* primùm excurrerunt, vnde à *Gothis* deiecti, tandem in *Hispaniam* cõmigrarunt, & inde in *Africam*, vnde per *Belisarium* exterminati sunt; eorù tamen aliqua reliquæ in antiquas sedes remeasse creduntur. Vtrum autem pars eorù aliqua sub nomine *Polonorum* vixerit, est incompertum. Circa hæc tempora ex palude *Mæotide*, & fluuiio *Tanai* emerfit alia gens idiomate *Slauico* vtens, continensque *Roxolanos*, seu *Russos* & *Ruthenos*, qui cum *Volgaris*, seu *Volhiniis* coniuncti, primò *Tauricam Chersonesum* subierunt, atque

que exinde per magnam Europæ partem effusi mira edidere crudelitatis monumenta. Postmodû tamen disijuncti, varias occupauere Regionibus sub variis nominibus. Nam Russi in Septentrionem irruerunt; Volgari in Mysiam; Morauî à Morauo fluuio dicti sunt; Volhyniorum hæsit in Poloniâ nomen; Boiohæmi nomen & Regionem inuenerunt; nomen totius in quibusdam locis Illyrici remansit. Meminit Slauorum Procopius, meminit & Iornandes, qui addit Slauorum nomen suo tempore fuisse nouum, sed non linguam. Interim Slauî illi degentes in Illyrico diuturnâ seditione laborarunt, cuius pertæsi duo Principes Cechus & Lechus nouas quærere sedes decreuerunt; itaque magnam occupauere Germaniæ partem: & Cechus quidem in Boiohæmiâ restitit, Lechus autem promouens copias suas in Septentrionem, cæsoque Germaniæ regulo dum quærit idonea loca ad figendas arces, reperit Aquilarum nidum; quare ex consilio augurum hîc urbem condidit, dictam à nido *Guesna*, circa annum Christi 550. & Aquilam candidam voluit esse Polonici Stemmatîs insigne. De aliis Regionibus, vt Craco conditore Cracouiæ, legantur huius gentis Annales.

§. 5. *Origo Cosacorum.*

FORTISSIMI Polonorum creduntur Cosaci, qui primum exiisse dicuntur ex Insulâ Borysthenis, in cuius etiam ostio hodie viuunt, Turcis terribiles sub Russorum nomine *les Roux*: neque vnquam inde eiici potuerunt; quia illæ Insulæ grandioribus arundibus prætextæ, maioribus nauibus aditum occludunt: inde autem cum suis lintribus exeuntes, equisque ad eas religatis, in Asiam vsque penetrarunt, & nostra ætate Synopen combussere. Extensi sunt quoque ad radices montis Carpathi, indèque egregiam nauant Polonis operam contra Turcas, Russos, & Tartaros, quos ipsi suis excursionibus vexant. Polonis nihil damni afferunt. Neque serunt, neque metunt, nihil tamen iis deest, certis aut rapere, aut mori. Eorum numerum augent Poloni nobiles egentes, decoctores, alicuius criminis rei. Ducem eligunt, cui obsequuntur, legibusque militaribus. Omnes fermè Christiani sunt & pij, nomènque habere dicuntur à voce Ruthenica *Cozac*, quæ significat militem vagum, atque viuentem ex rapto.

Parall. Geogr. Tom. II.

D d

§. 6. *Mores Polonorum.*

INTER Septentrionales Europæos Poloni maximè urbani sunt, libertatis amantissimi, retinentissimi morum suorum, ingenio valent, & ad omnes disciplinas idonei, quas plerique nobiles profitentur. Oblongis utuntur togis more Turcico, quas tamen belli tempore mutant in sagum. In condiendis cibus, ut & epulis parùm culti, omnes in eodè poculo ebibunt; nulla mantilia ad mappam communem digitos abstergunt. In urbibus sat lautæ domus, in agris ex luto, & paleâ. Nobilitas rusticos ad instar mancipiorum habet. Pauci reperiuntur qui Latinè nesciant. Linguâ utuntur Sclauicâ, cui multas Germanicas voces admiscuere. Linguam Græcam detestantur ob schismaticos Græcos. Si nobilis hîc moriatur nondû vxore ducta, eius affines purpurati funus eius cohonestant. Equis expeditissimis utuntur, sed parùm domitis: preciosis vestibus induti nobiles incedût. De moribus Lithuanorum, Prussorum legantur, qui de his plura scripserunt, iam enim in Polonorum mores, ut & ditionem populi illi transferunt.

§. 7. *Regni Polonici constitutio.*

CONFLATVM est hoc Imperium ex Poloniâ, Lithuanâ, Prussîâ, & regionibus iisdem adiunctis: hîc videndum nobis quomodo hæc omnes in vnum corpus coaluerint.

RUSSIA MERIDIONALIS subacta est à Casimiro Magno, cùm progenies Danielis Ducis hîc defecisset. Eodem etiam regnante,

MASSOVIÆ Dux sese sceptro Polonico subiecit; habuit tamen hæc Prouincia Principes suos ad annum Christi 1526.

LITHVANIA, per Iagellonem Ducem adiecta est, qui nupsit anno 1386. Heduuigæ filiæ Ludouici Hungari Poloniæ Regis eâ lege, ut suos thesauros in Poloniam deferret, & Poloniæ, ditiones suas adnecteret; scilicet Lithuaniam, Samogitiam, & partem Russiæ Albæ.

Recepit idem Iagello, dictus postea Vladislaus, in clientelam Vaiuodam Moldauicæ, qui ab Hungaris tempore interregni sese subduxerat.

Eodem imperante nobiles Prussi sese Polonis adiunxerunt, sed id demum sub Sigismundo firmiùs perfectum est.

PRUSSIA igitur olim Imperio subdita tempore Friderici II. Equitibus Teutonicis parebat, qui eam vi ad Christianam religionem compulerant. Sed illa exosa dominos suos, sese Polono subdidit anno 1454. tempore Casimiri, qui retudit Equites, eosque ad pacem compulit, iniquioribus conditionibus: tum enim Prussia, quæ inde Regia dicta est, Polono cessit, reliquum Magistro Teutonico: sed demum sub Sigismundo, Marchio Brandenburgicus Albertus creatus est Dux Prusiæ, eamque abolito Magistratu accepit hæreditariam.

LIVONIÆ quoque pars erepta est fratribus Enfingeris, ac denique regnante Sigismundo Augusto prædicti Sigismundi filio, Gotardus Ketler vltimus Magister ordinis Liuonici exautoratus est, factusque Dux Curlandiæ, & Semigalliæ secularis; ea tamen lege, vt ab Rege Poloniæ penderet.

Olim & Palatinus, seu Voieuoda Transiluanæ fuit Poloniensis, sicut & postea duo discreti Valachus, & Multanicus, ex quo & natus tertius Bessarabicus: sed hunc Palatinatum Turca occupauit; alij duo in clientelam Ottomanicam transferunt.

§. 8. Politia.

Hic status est ex Monarchico, & Aristocratico temperatus. Rex eligitur à Senatu & Nobilitate, semper tamen demortui filius secundum leges Regni. Ad Varsouiam sub pellibus eligitur, præsidente his comitiis Archiep. Gnesnensi. In postremâ electione numerati sunt equorum 100. millia. Rex nihil potest statuere in Clerum & Nobilitatem, sed eorum res in Comitibus terminantur. Eligit tamen Rex Palatinos, & beneficia confert: itaque demereri potest nobiles suos, vexare non potest. Quotannis Comitibus celebrantur, in quibus Castellanus Craconiæ præcedit Palatinos. Palatinatus in Castellanas, hæc in Præfecturas *Gouuernemens* diuiduntur. Leges olim habebant Poloni paucas, nunc vtuntur pluribus à Sigismundo Augusto prolatis, aut ordinatis. Nobiles in suis agris ius dicunt, sed in exercitu omnium rerum cognitio ad Regem deuoluitur. Olim Rex duodecim milliones auri seponebat, nunc tantum sex. Quid copiarum scribere possit intelligimus ex Vladislao qui nostra ætate occurrit Turcis cum 170. millibus; certè intra mensem aiunt armare posse 100. millia Equitum ad tuendos agros suos: paucas arces habent; fortitudinem suam pro arcibus esse gloriantur.

D d ij

§. 9. Religio.

Svb Myesko Principe omnes Poloni facti sunt Christiani, quod ipse cæcus oculos recepisset. Vnde quotannis certo die pueri statuatam in aquas deiciunt. Diu, Nobiles sub initium Euangelij gladium ex parte stringebant. Religio hîc constantissimè, & purissimè viguit vsque ad Lutherum: huius enim impuri hominis dogmata cum in Poloniam irrepsissent, omnibus ferè hæresibus in eam aditum aperuerunt. Catholica tamen Religio hîc viget ope maximè Episcoporum, quibus Iesuitæ egregiam nauarunt operam, & ab iis impensè diliguntur. Hic quidam Rutheni ritum Græcum sequuntur; item & Armeni, suum. Potētissimi hæreticorum sunt noui Tritarij. Iudæi hîc quoque tolerantur, vt & Mahumetani pauci in Lithuanicâ ditione.

POLONICI REGNI DIVISIO.

ANTI- QVVM RE- GNVM POLO- NIÆ	{	POLONIA MINOR. Cracouia: <i>Crakow.</i>	
		POLONIA MAIOR. Posnania: <i>Posna.</i>	
		CVIAVIA. Vladislauia: <i>Vladislau.</i>	
		MAZOVIA. Varsauiæ: <i>Varsau.</i>	
		RVSSIA NIGRA, seu Rubra, Meridionalis, & inferior.	{ Leopolis: <i>Limbourg,</i> seu <i>Luuou.</i>
		PODOLIA. Camienikum: <i>Kamieniek.</i>	
LI- THVA- NIA	{	DVCATVS LITHVANIÆ. Vilna: <i>Vilne.</i>	
		DITIO LITHVANIÆ RVSSICA.	{ Smolenskum: <i>Smolensko.</i> Nouogroda Seueræ: <i>Nouogrodek Seruierski.</i>
		SAMOGITIA. Vormatia: <i>Vorms,</i> seu <i>Medniki.</i>	
		VOLHINIA. Lucceria: <i>Luczko.</i>	
		PODLASSIA. Bielka: <i>Bielsko.</i>	
PRVS- SIA.	{	ANTIQA DIVISIO in 12. Ducatus, seu Prouincias.	
		NOVA DIVISIO	{ DVCALIS, seu BRANDEBVRGICA } Regimons: <i>Koninsberg.</i>
			{ REGALIS, seu POLONICA } Gedanum: <i>Dantzik.</i>
REGIONES DECERPTÆ EX REGNO POLONIÆ	{	LIVONIA, nunc Succo parat.	
		TRANSYLVANIA	{ Ottomanici
		VALACHIA	{ clientes.

Antiquum Polonia Regnum.

QUAMQVAM Poloniæ duntaxat duæ hoc Regnum olim inchoarint, hoc tamen paulò amplius effecimus, & illud consideramus quatenus excludit Lithuaniam, Prussiam & Liunioniam.

§. I. *Polonia Minor, la petite Pologne.*

PALATINATVS CRACOVIA: : *Cracovie*, seu *Cracann*, aut *Cracoun*, ad Vistulam Fl. *la Visse*, seu *Veixel*, emporium nobile, & ciuitas nobilissima duplici vallata muro. Arx in scopulo *Vauel*, Regum sepultura nobilis. Tribus quasi vrbibus vallata est omnino contiguus, Clepardia, Stradomia, Casimiria, hæc ad Fl. Radauukam, aliæ duæ ad Vistulam. Hic Castellanus Palatinum præcedit, quia hic olim Regem Boleslaum in bello Russico deseruit.

Palatinat de Cracou. Bieka: *Biek*, ad Fl. Rapam, de quo in Admirandis. Sandekum: *Sandek*, ad Fl. *Proprut*.

PALATINATVS SANDOMIRIENSIS } SANDOMIRIA: *Sandomiers*, muro circumdata ad Fl. Vistulam, qui hic Sanum haurit *le San*, 22. leucis Polonicis à Cracouia distat.

Palatinat de Sandomiers.

PALATINATVS LVBLINENSIS } LVBLINVM: *Lublin*, muro, fossâ, paludibusque præcinctum ad Fl. *Rystrzica*, vrbs quatuor nundinis celebris: maximam suburbiorum partem incolunt Iudæi.

Palatinat de Lublin.

DVCATVS OSVIOCIENSIS } OSVICIMUM: *Osuek*, seu *Osuekzin*, cuius arx lignea argillâ circumlita: Gubernatorem habet non Palatinum: sita est ferè ad Fl. Salam, qui mox cadit in Vistulam.

Duché d'Osuek.

DVC. SATORIENSIS } SATORIA: *Zator*, ad Fl. Vistulam, & *Skeuam*, item arce lignea munita: Gubernatori quoque non Palatino parat.

Duché de Zator.

§. 2. *Polonia Maior*, la grande Pologne.

DICITVR Maior, quoniam eam elegit in quâ viueret Lechus primus Rex Polonorum, vbi & Gnesnam condidit.

PALATI-
NATVS }
POSNA-
NIENSIS }
Palatinat
de Pofna. } POSNANIA: *Pofna*, ad Fl. Vartham, vbi recipit Pro-
fnam, inter colles fita duplici muro præcinâta. Arx
inter duos prædictos amnes iacet. Ciuitas est tribus
nundinis celebris, & suburbia ingenti palude vltra
Vartham cinguntur. Hinc Palatinus legatus for-
tiffimus, & doctiffimus, qui vxorem Regi suo Lu-
douicam Mantuanam deduxit noftra ætate.

PALAT.
CASI-
LIENSIS }
Palatinat
de Califz. } CALISIA: *Califz*, ad Fl. Profnam, vbi quondam arx
munitiffima à fratribus Crucigeris diruta, cuius ad-
huc vifuntur rudera.
GNESNA: *Gnesne*, feptem leucis in Orientem à præ-
dictâ, olim Regia fedes, & primaria Polonici Regni,
fic dictâ à Nido, vt fuprà monuimus: Archiepifco-
palis eft.

PALAT.
SIRA-
DIENSIS }
Palatinat
de Sirad. } SIRADIA: *Sirad*, in planicie fita arx ad Fl. Vartham:
olim Ducatus fecundogenitis Regis Poloniæ affi-
gnatus.
PETRICOUIA: *Petriconie*, Polonicè *Piorikouu*, vbi Co-
mitia Regni vulgè celebrantur.

PALATINATVS }
LANCICIENSIS }
Palatinat de
Lantzitz. } LANCICIA: *Lantzitz*, ad Fl. Bfuram *Pfoure*, cum
arce, vndique paludibus, & loco lutulento
munitâ.
PIATECHA: *Piateck*, vnde zythum nobile.

PAL. RAVENSIS }
Palat. de Rava. } RAVA: *Rava*, ad Fl. cognominem, ligno com-
munita.

*Quidam tres fupradictos Palatinatus à Poloniâ magnâ reuellunt, nul-
liûsque certæ prouinciæ effe putant.*

§. 3. *Cuiana*, la Cuiaue.

A quibusdam cum Maiori Poloniâ connectitur, ab aliis separa-
tur, nos methodi causâ hanc opinionem fequimur.

PALAT. VLADISLAVIENSIS
Palat. de Vladislau. } VLADISLAVIA : *Vladislau*, ad Vistulam
 Episcopalis, in palustri loco, quare hîc
 summa lignorum penuria.

PALATINATVS BRESTIENSIS
Palat. de Brest. } BRESTIA : *Brest* Gallicè, aggeribus firma, &
 inter paludes lutulentas sita.
 GRUSPHICIA : *Grusphic*, castro lapideo firmata ad
 lacum Goplam maximum, vnde, prodire
 mures qui Popielum vorauerunt.

DOBRINIENSIS CASTELLANIA
Chastellenie de Dobzrin. } DOBRINIA : *Dobzrin*, munita ligneis muris in
 colle: cui olim arx adiacebat à Crucigeris fra-
 tribus euerfa; quæ tamen eis primùm concessa
 fuit à Duce Mazouia.

§. 4. *Mazouia*, la Mazouie.

Hic 40. millia nobilium numerari dicuntur, quorum 15. millia
 postremis Comitibus interfucere: tota admodum Catholica, atque
 hæreticis imperuia.

PALATINATVS PLOCENSIS
Pal. de Plotzko. } PLOCVM : *Plotzko* ciuitas Episcopalis, à qui-
 busdam malè attributa Cuiavia ciuitas cum
 arce ad Vistulam.

PALAT. MAZOVIENSIS
*Palat. de Mazouie, ou de Vvar-
 sau.* } CASTELLANIA VARSAVIENSIS, *Chastellenie de Vvarsau.* } VARSAVIA : *Vvarsau*, ad Vistulam
 duplici muro cincta, cum arce no-
 bilissimâ: hîc etiam pons ligneus
 mirandi operis. De eâ superius.
 CASTELLANIA LIVENSIS
Chastellenie de Luuo. } LIVA, & Louicia, seu Louicium:
Luuo. } *Luuo*, ligneo muro præcincta ciuitas
 cum arce ad Fl. *Liunicez*: in eâ Epi-
 scopus Gnesnensis ferè cõmoratur.

§. 5. *Russia Nigra*, seu *Rubra*.

DICITVR aliter Parua, & Meridionalis; & Nigra quidem
 quia syluis obtecta, Rubra ab argilla ruffa: & Meridionalis si cum
 Moschouia comparetur.

PALATINATVS } LEOPOLIS : *Limbourg*, Polonis *Luuouu*, Germanicè
Leunenbourg, sic dicta à Principe Leone à quo cõ-
 dita

- LEOPO- dita duplici muro & fossa munita, & sedes Metro-
 LENSIS politæ Russiæ, seu Archiepiscopi, vbi tamen &
 Episcopi duo Russicus, & Armenus.
- Palatinat Halicia: *Halitz* ad Fl. Tyram olim caput vnius ex
 de Luuouu, Russiæ Ducatibus.
 ou Lim- Zidacouia: *Zidacou*, ad Fl. *Striy*.
 bourg. Coloma: *Colome*, vbi sal excoquitur. Tres illæ ciuita-
 tes sitæ sunt in regione *POKVLIA*, quæ an sit ea-
 dem cum *Pogorze*, hoc est *pays sous les mons*, du-
 bito.
- PALAT. BELZA: *Belze*, ciuitas lignea cum arce, item ex ligno
 BELZEN- vndequaque vallata paludibus.
 SIS, Palat. Zamoscia: *Zamosci*, Episcopalis ciuitas, & caput
 de Belza. Castellaniæ.
- CHEL- CHELMA: *Chelm*, aliter & *Chielmnick*, septis tantum
 MENSIS munita, arx lignea oblita argillâ; Episcopalis est.
 CASTEL- Cranistouia: *Cranistauu*, ad stagnum & Fl. *Viepr*,
 LANIA vbi residet Dux præpositus ad Tartaros compe-
 Chast. de scendos. In eam quoque translata Episcopalis sedes
 Chelm. Barbarorum metu.
- PRESMI- PRESMLIA: *Przesmisl*, muro cincta ad Fl. *San* Epi-
 LIENSIS scopalis. Ibi viuarium Principis feris refertissimum.
 CASTEL- Samboria: *Sambor*, in limite Hungarico.
 LANIA Crosna: *Crosno*, Castellaniæ sedes sic dicta ab instru-
 Chast. de mentis textoriis. Hanc Fl. *Iasolda*, circumluit, me-
 Przesmisl. diam secat *Visloca*, panificio semper celebrata fuit,

§. 6. Podolia.

REGIO miræ fertilitatis, & melle abundans, & aut impedita la-
 cubus, aut montibus tuta, hîc vnicus Palatinarus.

- SVPE- CHAMIENICVM: *Kamieniek*, inter rupes sita cum arce
 RIOR permunitâ. Sic vndique rupibus vrbs circumuallata,
 vt ne quidem domorum culmina appareant: sæpe ten-
 tata à Tartaris, Turcis, Valachis, semper irritò co-
 natu.

Barum: *Bar*, conditum à Bonna Sfortiæ Ducis Medio-

Palat. nat de Vilne.	Territoire de Vilkomer.	causæ diiudicantur: arx per Crucige- ros euerfa est.
	D. BRATISLAVIENSIS Territoire de Braslau.	Bratisslauia: <i>Braslau</i> , cum arce in scopulo ad lacum.
PAL. TRO-	D. TRO- CENSIS Territ. de Troki.	TROCA: <i>Troki</i> , cuius muri à Crucigeris euerfi, arx in lacu munitissima ad quam tantum nauigiis peruenitur, quondam Li- thuanorum Ducum sedes. Aliud quoque Trocum nouum ad Fl. Vaccam.
CEN- SIS	D. GRODNENSIS Territoire de Grodno.	Grodna: <i>Grodno</i> , cum arce in sco- pulo ad Fl. Chronum <i>Nemen</i> : olim Ducatus.
Palat. de Tro- ki.	D. COVNENSIS Territ. de Couuno.	Couuna: <i>Couuno</i> , ad conf. Chroni & Viliae, cum arce muratâ.
	D. LIDENSIS Ter. de Lida.	LIDA: <i>Lide</i> , vbi & arx in scopulo: hîc iu- dicia de causis nobilium exercentur.
	D. VPITIENSIS Territ. d' <i>Vpitz</i> .	VPITA: <i>Vpitz</i> , vrbs ligneo muro fe- pta, amplissimi territorij.
PALAT. MINSCEN- SIS Palatinat de Minsko.	MINSCVM: BORISSOUIA:	<i>Minsk</i> , ciuitas munitissima, sed tan- tum ligneis muris vallata. <i>Borissou</i> , ciuitas lignea cuius arx mu- nitissima ad Fl. <i>Beresna</i> , qui & eam cingit; vbi præsidium contra Moschos.
PAL. NO- VO- GRO- DEN- SIS	D. NOVOGRODENSIS Territoire de <i>Nonogro- dek</i> .	NOVOGRODA: <i>Nonogrodek</i> , vrbs ampla secundogenitis Ducis olim assignari solita.
	D. SLONIMENSIS Territ. de <i>Slonim</i> .	Slonima: <i>Slonim</i> , iisdem quoque concessa Ducatus titulo.
Pal. de Nono- grodek.	D. VOLKOVISCEN- SIS, Territoire de <i>Volkouisco</i> .	VOLKOVISKVM: <i>Volkouisko</i> , ciui- tas ampla, vbi curia in quâ de nobilium causis cognoscitur.
	D. NESVISIENSIS Territ. de <i>Nesuis</i> .	Nesuisium: <i>Nesuis</i> , vbi Fluius <i>Osza</i> cadi in Chronum <i>Nemen</i> .
PAL. BRE-	D. BRESTIEN- SIS, T. de <i>Brestia</i> .	BRESTIA: <i>Brest</i> , in finibus Podlassiæ vbi arx munita Fl. <i>Muchanuecz</i> , & <i>Bog</i> .

- STIENSIS } D. PISCENSIS } PISCA: *Pinsko*, ad Fl. Perepetum
Palatinat de } *Territoire de* } *Pzpiek*, olim Principatus & Pa-
Breslia. } *Pinsko.* } latinatus.
 } Dicitur & hic Palatinatus POLESIA Prouinciola.
- PALAT. } KIOUIA: *Kiouu*, olim totius Russiæ
 KIO- } Metropolis ad Borysthenem am-
 VIEN- } D. KIOVIEN- } plissima olim ciuitas, vt ex ruinis
 SIS } SIS, *Territ. de* } constat 6. milliarium, cum mul-
Palat. de } *Kionie.* } tis ruderibus Ecclesiarum & mo-
Kionie: } } nasteriorum.
 } } Circassium: *Circas*, vnde populi Cir-
 } } cassi.
- secūdum } D. MOSERENSIS } Mosera: *Mozy*, aut *Moser*, ad Fl.
 Guagui- } *Territ. de Mozy.* } Perepetum, qui mox haurit Fl.
 num: iam } } *Tur*, piscosum in primis. Qui-
 enim Vol- } } dam hunc Pal. Minscensi con-
 hiniam } } tribuunt.
 Vterio- } D. RECZIENSIS } Reczica: *Reczik*, ad Fl. Borysthe-
 rem facit. } *Terr. de Rzeczik.* } nem, vbi haurit *Viedzik*.
- PAL. MSCZISLA- } Msczislauia: *Msczislau*, ad Fl. Sofam, vbi
 VIENSIS } } præsidium contra Moschos, quorum
le Palat. de Msczislau. } } 40000. hinc cæsi sunt sub Sigismūdo I.
- PALAT. } D. VITEB- } VITEBSCIA: *Vitepsk*, ampla ciuitas ad
 SCIENSIS } SCIENSIS } Fl. Duinam, vbi haurit Fl. Viczbam,
 VITEB- } *Territoire de* } munita duabus arcibus, quarum vni
 SCIEN- } *Vitepsk.* } præfuit Gaguinus, ex quo multa de-
 } } sumpsimus. Hic quoque sæpe delcti
 } } Moschi.
- SIS } D. ORS- } Orsha ex alterâ parte stipitibus claudi-
 HENSIS } HENSIS } tur, ex alterâ Borysthene alluitur, qui
Palat. de } *Territoire* } etiam arcem munit vnâ cum Fl. *Ors-*
Vitepsk. } *d'Orsh.* } *hicza*, vnde vrbino-
 } } men.
- D. MOHILOVIENSIS } Mohilouia: *Mobilou*, vrbs sa-
Territoire de Mobilouu. } } tis munita ad Borysthenem.
- PAL. } POLOTA: *Poloczko*, stipitibus munita ad Duinam Fl.
 POLO- } } cum arce munitissimâ, quam firmat quoque Fl. *Pe-*

CEN- } *lota*, vnde vrbi nomen, capta est à Ioanne Basilide,
 SIS } sed fortiter à Stephano Batorio recuperata.
 } *Difna*, arx munitissima inter Fl. Difnam & Dunam.
 } *Druha*, arx cum oppido ad Fl. Druham & Dunam, in fi-
Palat. } nibus Liunionæ, & extrema in Boream Lithuanix.
de Po- }
loczko. } DVCATVS SLV- } *Sluca skluch*, à Fl. cognomine nomen
 CENSIS } accepit, in ditione Principis potē-
 } *Duché de skluch*. } tissimi, quæ ad 30. leucas extēditur.

§. 2. Ducis Lithuania in Moschoniâ ditiones.

PALAT. } SMOLENCIVM: *Smolensko*, olim Principatus caput
 SMOLEN- } ad Borysthenem Fl. qui urbem mediam fecat,
 CIENSIS } vbi & vrbis castrum: vrbs illa munitissima est,
 } erepta Sigismundo per Ioannem Basilidem
Palatinat de } Ducem Moschouix, sed à Polonis postea re-
Smolensko. } cepta, & fortiter à tate nostra propugnata cum
 } magnâ Rufforum internecone: septa est syluis
 } vnde preciosissimæ pelles efferuntur.

PALATIN. } *Nouogroda*: *Nouogrodek*, cognomento *Seui-*
 NOVOGRO- } *erski*, seu *Nouigordt*, sic dicta quia caput sit
 DENSIS } prouinciæ Seueræ in Russiâ. Olim Principis
Palatinat de No- } sedes, Russiæ postmodum adiuncta; nunc
uogrodek. } verò Lithuania à Polonis victoribus.

§. 3. Samogitia, seu Samagitia.

ITA dictam volunt à Saïmone filio Videneti Prussix Regis. Re-
 gio pascuis læta, vnde equi accersuntur minuti quidem, sed ge-
 nerosissimi. Nusquam gentium plus mellis eruitur: candidum est,
 & saporis exquisitissimi. Vomere ligneo terras arant, nunquam
 ferreo. Cùm ante Sigismundum Augustum ferarum more viue-
 rent ad politicam vitam redacti sunt ope Iacobi Lascouij, qui eis
 40. millia iugerum distribuit, ad Christianam religionem erudiuit,
 & lucos sacros excidit. De eorum Diis librum scripsit Ioan. La-
 fici. Iam Episcopum habent, multi tamen adhuc Deos colunt.
 In eâ numerant 8. Prouincias, sed quia de eorum situ nihil mihi
 constat, eas prætermitto.

VRBES } VORMATIA: *Vorms*, aliàs *Medniki*, ciuitas Episco-
 SAMO- } palis ad Fl. *Wiruitham*.
 GITIÆ } Rossa: *Ros*, vbi de nobilium causis iudicia exercen-
 tur.
 Kifydea: *Kifid.y.*

§. 4. *Volhinia Polonis*, *Volin*.

PROVINCIA bellicosissima, & feracissima; pars olim Lithuaniae Ducatus fuit. Dicti sunt eius primi incolæ à fluuio Volga, vnde & dicti Volgari eorum Comites. Tempore Alexandri Guaguini Polemarchi, in tres districtus diuidebatur, seu territoria; alij eam in superiorem & inferiorem diuidunt, seu citeriorem & vltiorem: vltior continet Palatinatum Kiouensem; citerior tres sequentes districtus complectitur.

VOLI- } D. LVCENSIS } LVCCERIA & Luceoria: *Luczko*, vel *Lu-*
 NIA } Territoire de } *Lucsko.* } *Luc.* vbi duæ arces muratæ, & duo Epi-
 SVPE- } D. VOLODIMI- } VOLODIMIRIA: *Volodimirtz*, vrbs
 RIOR, } RIENSIS } lignea, cum arce quoque ex li-
 seu } Territoire de Volo- } gno inter paludes, olim Duca-
 CITE- } dimirtz. } tus caput.
 RIOR, }
 la haute } D. CREME- } CREMENEVVM: *Crzemenec*, vrbs peram-
 Volinie. } NECENSIS } pla ligno munita, cum arce quoque li-
 } Territoire de } gnea argillo circumlita.
 } *Crzemenec.* } Olikea, Ostrog, Crudouia huius quoque
 } tractus vrbes.

VOLINIA } KIOVIA: *Kiou*, de quâ in Lithuania.
 VLTIOR, } Cirkassium: *Circas*, vnde populi Cirkassi, discreti
 seu INFE- } ab aliis ita dictis ad Ponti Euxini Orientalem
 RIOR, seu } ripam. Hi autem sunt inimici infensissimi Tar-
 PALAT. } tarorum Precopensium, ab iis sæpe damnum
 KIOVIEN- } accipiunt, sæpe reponunt.
 SIS } Cernobela: *Czernobel*, vbi fluuius *Vska* cadit in
 la basse Volinie, } Borysthenem.
 ou Palatinat de } Bialacera: *Bialacerien*.
 Kiou. } Dassauiia: *Dassan*, ad ostia Fl. *Hypanis Bog*.

§. 5. *Podlaffia, Podlaske.*

OLIM sub Imperio Lithuanix, & ex duplici Palatinatu viginti millia Nobilitatis armatæ emittebat, nunc Polonici regni membrum est.

PAL. { BIELKA, seu Belza: *Byelsko*, aliter *Bulsko*, ciuitas ligno
BIEL- munita, sicut & arx quæ aliquando spectante Rege,
CEN- de cælo tacta tota deflagrauit. Sita ad Fl. *Byala*.
SIS { Tykoczinum: *Tykoczin*, vrbs lignea ad Fl. *Narenu*, mu-
Palat. nitissima in paludibus. In eâ moneta percutitur, &
de Biels- Regis Thefaurus asseruatur.
ko, ou { Knyssinum: *Knyssin*, lignea vrbs, vbi Regis Palatium, &
Bulsko. horti peramceni.

PALAT. { DROHICINA: *Drohicin*, ciuitas ligneis muris
DROHICI- sepra ad Fl. *Bug*, qui collem cui vrbs insidet,
NENSIS alluit. Hic curia in qua de causis nobilium
Pal. de Drohicin. disceptatur.

CAPVT IV.

Prussia, seu Borussia.

CVIVS incolæ Prutheni, & Borussi dicuntur, vnde Prussia aliquando Borussia Latinè scribentibus appellatur. Æneas Syluius, qui in iis partibus legationes obiit, putat olim Vlmiganos appellatos: item & Alanos, & Gothos, & Vandalitas eandem Regionem occupasse. Vnde autem Prussia dicta fuerit ignoratur, nisi Mathiæ Poloni tibi arrideat fabula eam à Rege Prussiâ deducentis, qui impellente Annibale bellum Romanis indixit, & ab iis domitus in eas regiones secessit. Hoc certum circa annum Christi 1200. deuenisse in potestatem fratrum Teutonicorum, qui aliter postea & Crucigeri, & Mariani, & Pauperiani dicti sunt, & ex duobus ordinibus in vnū coaluerunt. Igitur circa prædictum annum Conradus Mazouix Princeps à Prussis vexatus ab Imper. Friderico II. auxilium petiit, qui eò misit fratres Teutonicos nuper à Saracenis ex Palæstinâ depulsos, qui & accepere Culmensem

terram cum arce Dobrinensi, eâ lege vt Prussiam cum eo diuiderent. Eius autem ordinis Sacerdotes cum loricâ, & gladio poterant celebrare. Quomodo autem hic ordo defecerit, & pars huius ditionis cesserit Regi Poloniæ, pars Marchioni Brandenburgico diximus sub initium huius libri in Historicis. Duplex autem circumfertur Prusiæ diuisio, altera antiquior, sed seruata monimentis Borussorum; altera recentior; vtramque hic exhibemus. Antiqua quæ prima obiicitur dicitur esse facta à Videneto Rege inter duodecim filios suos.

§. 1. *Antiqua Prusiæ diuisio.*

- I. Et maximè Borealis SCLAVONIA, seu Schlauonia à Schlauone, vbi ciuitas Ragneta ad Fl. *Memel.*
- II. Eam excipiebat NADRAVIA, seu Nadrouia à Nadrone, ibi nullæ vrbes, omnes enim à fratribus Crucigeris deletæ, postea tamen conditum Georgenburgum.
- III. Excipiebat illam NATANGIA à Natangone, vbi Brandenburgum.
- IV. Ab Oriente prædictæ adiacet SAMBIA, sic dicta à Saymore primogenito Videneti, vbi Regi-mons.
- V. Ad Orientem stringebat illam BARTONIA à Bartone, cum vrbe cognomine, fortè hodie *Bartenstheim.*
- VI. Adiacet Podlachia, & Lithuania SYDAVIA à Sudone, hic nullæ arces aut vrbes, omnibus per Crucigeros euersis.
- VII. Versus Meridiem attingebat eam. GALLINDIA à Galindone, vbi nunc Ortelesburgum.
- VIII. Suprà in Boream reflectendo VARMIA à Varmone, vbi vrbs cognominis, cuius Episcopus legatus erat, qui Ludouicæ Mantuanæ nuptias celebrauit, cum suo Principe.
- IX. Adhæret ei HOCKERLANDIA ab Hoggone, vbi Elbinga.
- X. Coniungitur ei POMESANIA à Pomedzone, vbi Marienberg.
- XI. Hanc excipit CULMENSIS DVCATVS à Colmo, vbi Culmina.
- XII. Extrema denique versus Poloniam MICHOVIA, seu Michelouia à Michelone, vbi Strasburgum.

§. 2. Prussiae noua diuisio.

PRVS- SIA DV- CALIS	REGIMONS: <i>Mont Royal</i> , Germanicè <i>Kuninsperg</i> , Polonicè <i>Kroleuuec</i> , vrbs maritima, & portus nobilis ad Fl. Pregellam, qui paulò post in Habum delabitur; vrbs triplex, illustri ornata Academia.
<i>Li Prusse Ducale, ou de Brandebourg.</i>	<i>Fichusa: Fischausen</i> , ad Fl. <i>Fischeradt</i> . <i>Memelia: Memel</i> , castellum munitissimum versus Litioniam ad laci Curonensis exitum <i>Curisch</i> . <i>Ortelesburgum: Ortelzbourg</i> . <i>Mulhusa: Mulhausen</i> . <i>Brandenburgum: Brandenburg</i> .
PRVS- SIA	PALAT. GEDANVM: <i>Dantzik</i> , totius Prussiae Metropolis, vbi Fl. Rhodanus <i>Rodann</i> influit in Vistulam; vna ex quatuor primis Anseaticis. Quidam eam in sequenti Palatinatu collocant. POME- RANIÆ, Conitza: <i>Konicz</i> , aliter <i>Choymicze</i> , caput quibusdam huius Palatinatus. <i>Palat. de Pomerellen, ou de Cassubie.</i> Slochouia: <i>Slochouu</i> .
RE- GA- LIS,	PALAT. CULMENSIS } CULMINA: <i>Chulm</i> , olim nobilissima ciuitas, nunc deficit: Episcopi sui propria est sedes translata Colmensium: <i>Colmense</i> . <i>Palat. de Culm.</i> Burgelauia: <i>Burglaun</i> , aliter <i>Byrzalgnu</i> . Starugradia: <i>Starugrad</i> , aliter <i>Haldens</i> . Luterberga: <i>Luterberg</i> , seu <i>Olandberg</i> .
feu PO- LONI- CA,	PALAT. MARIENBURGVVM: <i>Marienbourg</i> , ab incolis <i>Margenbourg</i> , ad Fluum <i>Nogat</i> , alueum Vistulae, castro superbo munita, & populosa in primis. RIEN- Toronia: <i>Thorn</i> , ad Vistulam licet inferta in Culmensem Palatinatum, patria Nicol. Copernici insignis Astrologi. BVR- Elbinga: <i>Elbing</i> , ad Fl. Elbingam ex lacu GENSIS <i>Drausen</i> , exeuntem: vrbs ab Anglis mer-

la Prusse
Royale,
ou Polo-
noise.

Palati-
nat de
Margen-
bourg.

catoribus potissimum celebrata.
Christoburgum: *Christbourg*.

IN
EPIS.
VAR-
MIEN-
SI.

Hilberga: *Allersberg*, vbi residet
Episcopus Varmienfis Princeps.
Fraoberga: *Frauberg*, in quam
translata sedes Varmienfis.
Braufberga: *Brausberg*, populosa ad-
modu, vbi & Academia celebris.

§. 3. *Liuania.*

QVONDAM Polonorum fuit, dum dedecus Episcopi Rigenfis
vlciscuntur, & Liuonum auxilio contra Moschum adfuere; sed
ætate nostra magnam eius perdidere partem ac ferè totam, cum
antea Ducatus Curlandiæ, & Semigalliæ ius Polonicum profite-
rentur. De Liuoniâ egimus superiori libro in Succiâ.

§. 4. *Valachia.*

CVM adiunctis Multauiâ, seu Moldauiâ, itémque Bessarabiâ
Regi Polono se in clientelam dedere, immo & Transyluania: sed
ex quo hîc rerum potitus Ottomanus, nullos hostes capitaliores
iis Vayudis Poloni experti sunt.

